

LOS ANGELES'DA BİR KÜLKEDİSİ: PROPP'A GÖRE BİR FİLM ÇÖZÜMLEMESİ

A CINDERELLA IN LOS ANGELES: A FILM ANALYSES BY
USING PROPP

*Gizem ŞİMŞEK**

ÖZET

Günümüzde yedinci sanat dalı olan sinema, alt yapısını oluşturan gövdesini yani senaryoyu genellikle eski bir sanat dalı olan edebiyattan almaktadır. Gövde yapısı masallardan alınan birçok film, üzerinde yapılan güncellemeler, post modernize dönüşümler sonucu bambaşka bir öyküymüş gibi seyirciye sunulmaktadır.

Charles Perrault'nun "Cendrillion" adıyla yazdığı, zamanla "Cinderella" adıyla anılmaya başlanan ve sinemada birçok kez gövde olarak kullanılmış bu öykü, aynı zamanda 1990 yılında Garry Marshall'ın yönettiği "Pretty Woman" adlı filmin de gövdesini oluşturmaktadır.

Masalların yapısıyla uğraşan ve "Masalın Biçimbilimi" adlı eseri yazan Vladimir Propp'un Masal Çözümlemesi yöntemi kullanılarak Charles Perrault'nun yazdığı "Cendrillion" öyküsünün, 1990 yapımı Garry Marshall'ın yönettiği "Pretty Woman" filmine uyarlanırken geçirdiği dönüşüm incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Masal, Propp, Sinema, metinlerarasılık

ABSTRACT

Today, cinema is recognized as the seventh art form. The scenario underlying the body of literature is usually an old art form. The body structure of many of the movies derive from fairy tales which are updated and post modernized and presented as a completely new story to the audience.

The familiar version of "Cinderella" is a translation of Charles Perrault's "Cendrillion", which became the cornerstone for many movies, including the body structure of Garry Marshall's movie "Pretty Woman" in 1990.

Vladimir Propps wrote the "Morphologie of the Folk Tale" and dealt especially with the structure of fairy tales. On the basis of this, an analysis will be made to

* Dr. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümü

search the modulation between the two stories of Charles Perault's story "Cendrillon" and Garry Marshall's story "Pretty Woman" in 1990.

Key Words: Fairy Tale, Propp, Cinema

1. GİRİŞ

Edebi eserlere sadece bilinç yönüyle yansımayan insanın, eylem ve niyetlerinin arka planında bilinçaltından kaynaklanan durumlar da söz konusudur. Edebi eserlerde bilinçaltının sunumu açısından, masallarla modern fantastik anlatılar arasındaki benzerlikler insanın ruhsal dünyasıyla alakalı simgesel dışavurumun bir sonucudur. Her ikisi de gerçekdışı görülen unsurlarla, insana dair en kesin gerçeklik olan ruhsal dünyanın yapısını açığa vururlar.¹

Bu bağlamda Vladimir Propp, Rus biçimcileri arasında, göstergebilimin ve anlatı çözümlemesinin gelişmesine en önemli etkisi olan kişidir. Halk masalları özellikle de olağanüstü Rus masallarının yapısıyla ilgilenecek, masallara uyguladığı çözümleme tekniğiyle, anlatı çözümleme yöntemlerinin gelişmesini sağlamıştır².

Propp, Rus halk masalları konusunda yaptığı çalışmalarla, özellikle de *Morfologiya Skazki* (1928, yb 1969; *Masalın Biçimbilimi*, 1985) adlı eseriyle tanınır. Propp'un *Masalın Biçimbilimi* birçok dile çevrilerek edebiyat eleştirisi ve yapısal metin çözümleme tekniklerinde önemli bir yenileşmeye yol açarak, 1960'lardan başlayarak C.Levi Strauss, A.J. Greimas, C. Bremond ve T.Todorov tarafından geliştirilerek insan bilimleri ve dilbilimin çeşitli alanlarında kullanılmıştır³.

"Olağanüstü Masallar"ın evrensel yapısını ortaya çıkararak, hem halkbilim çalışmalarına yeni bir soluk getirmiş, hem de genel anlatı çözümlemelerine yönetsel bir bütünlük kazandırmıştır.

Masalın Biçimbilimi 'nde olağanüstü masalların eşsüremliliği bir incelemeyle ele alıp bunların 31 işlev içerdiğini ve temelde yedi kişinin eylem ekseninde oluştuğunu göstermiştir. "*bütün yüklem masalın yapısını yansıtır; bütün özneler, tümleçler ve söylemin öbür bölümleri de konuyu tamamlar.(...) Her*

¹ Ebru Burcu Yılmaz. "Geceye Söylenen Masallar: Fantastik Anlatılarda Gerçeküstünün İşlevi". *Turkish Studies* (1315-1328). Cilt 6, Sayı:3, Yaz 2011, s.1316.

² Mehmet Rifat, *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları*, Cilt I, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005, s.176

³ Ana Britannica, Cilt 26, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1993 s.27

*somut eylem belli bir işleve indirgenir, bir ad ile belirtilen bu işlev de bir eylemi kısaltılmış olarak gösterir.”*⁴ Propp’a göre, işlev kişinin eylemidir. Buna rağmen söz konusu eylem olay örgüsünün akışı içindeki anlamına göre belirlenmektedir. Kişilerin eylemleri masalların temel bölümlerini oluşturmaktadır.⁵ Propp bu eylemleri kişilerin her masalda sürekli değişebilen özelliklerinden soyutlayarak ele almış ve bu yolla otuz bir işlev saptamıştır:

1. uzaklaşma,
2. yasaklama,
3. yasağı çiğneme,
4. soruşturma,
5. bilgi toplama,
6. aldatma,
7. suça katılma,
8. kötülük,
9. aracılık,
10. karşıt eylemin başlangıcı,
11. gidiş,
12. bağışcının ilk işlevi,
13. kahramanın tepkisi,
14. büyü nüsnenin alınması, 2
15. iki krallık arasında yolculuk,
16. çatışma,
17. özel işaret,
18. zafer,
19. giderme,
20. geri dönüş,
21. izleme,
22. yardım,
23. kimliğini gizleyerek gelme,
24. asılsız savlar,
25. güç iş,
26. güç işi yerine getirme,
27. tanınma,
28. ortaya çıkarma,
29. biçim değiştirme,
30. cezalandırma,
31. evlenme.

Propp, incelediği masalarda, akışın yapılan bir kötülükle başladığını saptamıştır. Söz konusu olan kötülük ailede, çevrede ya da kişide bir eksiklik yaratır. Kahraman bu eksikliği gidermek, kötülüğü ortadan kaldırmak için çabalarken bazı kişiler ona yardım eder, bazıları ise karşı koyar. Kahraman bir iki kez başarısızlığa uğrayarak, sınanarak ve denenerek kötülüğü ya da eksikliği gidermeye çalışır, başardığında ise ödüllendirilir. Propp, genel anla-

⁴ Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008, s.181.

⁵ Deniz Yengin. *Yüzüklerin Efendisi Üçlemesinin Filmsel Anlatı Çözümlemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.23.

tı örgüsü içinde daha önce saptadığı 31 işlevin yedi kişinin eylem alanında dağıldığını belirlemiştir:

- Saldırganın (kötü kişinin) eylem alanı;
1. Bağışçının (sağlayıcının) eylem alanı;
 2. Yardımcının eylem alanı;
 3. Prensesinin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı;
 4. Gönderenin (görevlendirilenin) eylem alanı;
 5. Kahramanın eylem alanı;
 6. sahte kahramanın eylem alanı.

Bu çalışmada Propp'un *Masalın Biçimbilimi*'nde ortaya koyduğu yukarıda değinilen 31 işlev üzerinden 1990 yılında Amerika'da Garry Marshall tarafından çekilen "*Pretty Woman*" adlı filminin çözümlemesi yapılacaktır. Filmin çözümlenmesinde Propp'un yönteminin tercih edilmesinin nedeni "*Pretty Woman*" (1990) adlı filmin, Cinderella masalının güncel bir yorumu olmasıdır. Masal filme dönüşmüştür; yani dilsel bir ileti görsel bir iletiye dönüşümü söz konusudur. Dilsel iletinin film diline uygun hale getirilmesiy-le oluşan bu dönüşüm sürecine günümüze uyarlanması nedeniyle post-modernist uyarlamalar da eklenmiştir.

Masallar ortak bilinçaltına yerleşmiş çok bilinen yapıtlardır. "*Pretty Woman*" (1990) "Cinderella" adıyla bilinen çok ünlü bir masalın dönüşümü olduğundan aralarında metinlerarasılık ilişkisi bulunmaktadır. Filmler tek başına bağımsız metinler değildir, dolayısıyla "*Pretty Woman*" (1990) filmi de tek başına bir metin olmadığından ve "Cinderella" masalından beslenmesi nedeniyle metinlerarasılık yöntemi de bu çalışmada kullanılacaktır.⁶

⁶ Zeynel, Kıran, Ayşe Eziler Kıran. *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s.371.

2. CINDERELLA

Fransız yazarı Charles Perrault'nun (1628-1703) masallarından birisinin ismi ve ana karakteridir⁷. Orijinal ismi Cendrillion'dur.

2.1. "Cinderella" Masalı

Küçük yaşta annesini kaybeden Cinderella'nın babası, çok sevdiği tek kızının anne sevgisinden yoksun büyümemesi amacıyla tekrar evlenir. Üvey anne iki kızıyla eve yerleşir. Babasının ölümüne kadar iyi giden ev yaşamı, onun ölümüyle Cinderella için bir kaba dönüşür. Üvey annesi ile iki kızından kötü muamele görmeye başlayan genç kız mutfığa kapatılır ve ocağın külleri arasında hüznü bir hayat sürmeye başlar. Bu sırada bir peri olan vaftiz annesinin sayesinde göz kamaştırıcı bir kıyafetle süslenerek, kralın oğlu tarafından verilen baloya, gece saat 12'de dönme koşuluyla gider. Prens bu güzel ve esrarengiz yabancıya gönlünü kaptırır. Kral oğlunun bu haline çok üzülerek, kızın saraydan aceleyle çıkarken bıraktığı cam ayakkabının teki sayesinde onu bulur ve oğluyla evlendirir⁸.

Tablo 1: Propp'un belirlediği masal karakterlerinin uyarlaması

Anlatıdaki Karakter Roller	Cinderella'daki Karakterler
Kötü adam (villain)	Üvey anne ve kız kardeşler
Bağış yapan kimse (donor)	Vaftiz anne (Peri)
Yardımcı (helper)	Fareler, atlar, kuşlar
Prenses ve babası	Cinderella
Gönderen	Kral
Kahraman	Prens
Sahte kahraman	-

⁷ Meydan Larousse, Cilt 10, s. 49

⁸ Meydan Larousse, Cilt 7, s. 721

3. “PRETTY WOMAN” FİLMİ

3.1. Filmin Kimliği

Filmin Başlığı	: Pretty Woman
Yapım Yılı	: 1990
Ülke	: Amerika
Yapımcı	: Arnon Milchan ve Steven Reuther
Yönetmen	: Garry Marshall
Senaryo	: J. F. Lawton
Müzik	: James Newton Howard
Yapım Tasarımı	: Albert Brenner
Görüntü Yönetmeni	: Charles Minsky
Yapım Sorumlusu	: Laura Ziskin

Oyuncular:

Richard Gere	Edward Lewis
Julie Roberts	Vivian Ward
Hector Elizondo	Otel Müdürü Thompson
Jason Alexander	Philip Stuckey
Laura San Giacomo	Kit De Luca
Ralph Bellamy	James Morse
Elinor Donahue	Mağaza Tezgahtarı Bridget

3.2. Filmin Öyküsü:

Los Angeles'ta bir iş gezisinde bulunan zengin iş adamı Edward Lewis, Hollywood Bulvarı yakınlarında arabasıyla kaybolur ve karşısına çıkan “altın kalpli fahişe” Vivian'a Beverly Hills'deki oteline nasıl dönebileceğini sorar. Akıllı ve duyarlı bir fahişe olan Vivian onu istediği yere götürmeyi teklif eder. Çok geçmeden Edward'ı etkiler ve Edward ondan bir haftalığına kendisinin emrine amade olmasını ister. Vivian vaktinin ve emeğinin karşılığında Edward'ın kredi kartını giysi almak üzere sınırsızca kullanabilecektir. Otel Müdürü, kibar bir restaurantta nasıl yemek yemesi gerektiğini öğretecek

ve Vivian zamanla işvereni Edward'a aşık olacaktır ⁹. Bu arada Edward'ın avukatı Philip Stuckey, Vivian'ı aşağılayarak, çifti ayırmaya çalışır. Birlikte geçirdikleri bir hafta, her ikisinin de dünyaya bakış açısını değiştirir. Edward son gün Vivian'a birlikte yaşamalarını teklif etse de Vivian bir peri masalı düşlemektedir. Arkadaşı Kit De Luca ile içinde bulunduğu durumdan bahsederken De Luca'ya sorar; "Kim kurtulmuş ki bu hayattan, kimin başına gelmiş; söyle bana, bir isim ver", De Luca biraz düşündükten sonra cevap verir: "*Lanet Cinderella*". Fakat Edward daha fazlasını veremeyeceğini söyler ve Vivian evine döner. Edward Vivian'ı nerede bulacağını bilmemektedir. Edward otelden ayrılırken Otel Müdürü Thompson, limuzin şoförünün Vivian'ın adresini bildiğini söyler ve Edward peri masalını gerçekleştirir.

Tablo 2: Propp'un belirlediği masal karakterlerinin uyarlaması

Anlatıdaki Karakter Rollerini	Pretty Woman'daki Karakterler
Kötü adam (villain)	Philip Stuckey, Rodeo Drive mağazasındaki tezgahkar kadınlar
Bağış yapan kimse (donor)	Otel Müdürü Thompson
Yardımcı (helper)	2. Mağaza tezgahkarı Bridget, James Morse
Prenses ve babası	Vivian
Gönderen	Kit De Luca
Kahraman	Edward
Sahte kahraman	-

⁹ Steven Jay Schneider, *Ölmeden Önce Görmeniz Gereken 1001 Film*. İstanbul: Caretta, 2005, s.794

4. “CINDERELLA” VE “PRETTY WOMAN”IN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 3: Propp’un belirlediği masal karakterlerinin karşılıklı uyarlaması

Anlatıdaki Karakter Roller	Cinderella’deki Karakterler	Pretty Woman’deki Karakterler
Kötü adam (villain)	Üvey anne ve kız kardeşler	Philip Stuckey, İlk mağazadaki iki tezgahkar kadın, Polo Yarışındaki kadınlar
Bağış yapan kimse (donor)	Vaftiz anne (Peri)	Otel Müdürü Thompson
Yardımcı (helper)	Fareler, atlar, kuşlar	2. Mağaza tezgahkarı Bridget, James Morse
Prenses ve babası	Cinderella	Vivian
Gönderen	Kral	Kit De Luca
Kahraman	Prens	Edward
Sahte kahraman	-	-

Propp’a göre, işlev kişinin eylemidir ama söz konusu eylem de olay örgüsünün akışı içindeki anlamına göre belirlenmektedir. Kişilerin eylemleri masalların temel bölümleridir; Propp bu eylemleri kişilerin her masalda sürekli değişebilen özelliklerinden soyutlayarak ele almıştır. Her eylemi anlatının akışı içindeki yerini dikkate alarak belirlemiştir. Bu bağlamda “*Pretty Woman*” (1990) filminde bulunan eylemler ve sırası şöyledir:

HAZIRLIK: Bilgi Toplama: Filmde, Edward yani prens “Cinderella” masalının aksine ilk kareden itibaren karşımıza çıkmaktadır. Bir iş adamıdır, eğitilmiş, zengin ve güçlüdür. Altında bulunan araba ve içinde bulunduğu ortamlar ile asil kişiliği vurgulanmaktadır. “Cinderella” masalının aksine prenses yani Vivian, temiz bir kişiliğe sahip değildir; Hollywood Bulvarı’nda çalışan bir fahişedir. Yeterince okumamış, hayatın sürüklediği yere gitmiş ve sonuçta fahişe olmuştur. Durumundan dolayı mutlu değildir ve kendisini bu dünyadan kurtaracak bir “prense” karşı halen umudu vardır. Edward içerisinde bulunduğu partiden sıkılarak oradan ayrılır, arabasıyla kaldığı otele doğru yola çıkar. Burada Cinderella masalının aksine Edward’ın balodan ayrılmasıyla karşılaşılır. Masalda Cinderella ile prens balo

sırasında tanışrlar, Cinderella2nın balodan ayrılmasıyla birbirilerini kaybederler.

Özel İşaret: Tesadüfen Edward'ın arabasıyla kaldığı otele giderken Los Angeles sokaklarında kaybolması sonucunda karşılaştığı Vivian'ı otele götürür ve geceyi beraber geçirirler. Sevişme sonrasında, saat geceyarısını geçtiğinde Vivian peruğunu çıkarmış uyurken fahişeliğinden arınmıştır. Sanki peruk onu fahişe kimliğine büründürüyormuş gibi bir vurgu yapılmıştır. Masalda vaftiz peri annenin söylediği gereyasından sonraki zamanın zıtlık üzerinden kurulmasını yansıtmaktadır. Cinderella geceyarısı balodan ayrılmazsa üzerindeki güzel giysiler temizlik yaparken giydiği kirli, yırtık elbiselere dönüşecektir. Oysa burada Vivien peruğu çıkardığında masumlaşmakta yani güzelleşmektedir.

İki Krallık Arasındaki Yolculuk: Sabah Edward, ilk kurtuluşunu gerçekleştirir ve Vivian'ın bir hafta boyunca bu iş gezisinde kendisine eşlik etmesini ister. Buradaki bir haftalık süreç Cinderella masalındaki saat geceyarısı 12'ye kadar olan zamanı temsil etmektedir. Vivian kabul ettiği bu 1 haftalık süreç içerisinde "fahişe" kimliğinden sıyrılır.

KARIŞIKLIK: Güç İş: Edward gidecekleri iş yemeği için Vivian'dan elbise almasını ister. Vivian'ın fahişe kıyafetleri ile gittiği ilk mağazadaki 2 kadın tezgahtar onunla alay ederek aşağılarlar ve Vivian kendisinden utanarak otele geri döner. Bu bölüm Cinderella masalındaki iki üvey kardeşin Cinderella ile baloya gitmek istediği zaman alay ettikleri bölümü vurgulamaktadır.

Yasak – Yasağı Çiğneme: Cinderella'ya balonun yasak olduğu gibi, Vivian'a da zengin yaşamı yasaktır.

Bağışçının İlk İşlevi: Vivian otele döndüğünde otel müdürü Thompson Vivian'ı kenara çeker ve onu alışveriş yapabileceği bir mağazaya yollar. Burada otel müdürü Thompson Peri'yi canlandırmaktadır. Bir sonraki sahnede de Vivian'a çatal bıçak kullanmayı ve yemek kurallarını öğretecektir yani prensesi "baloya" hazırlayacaktır.

Kahramanın Tepkisi: Edward Vivian'ı hazırlanmış gördüğünde çok etkilenir, bu kısım Cinderella ile prensin baloda ilk karşılaşmalarını yansıtmaktadır. Yemeğe gittiklerinde Vivian tüm çabalarına karşın hatalar yapar ve Edward'ın şirketini satın almak istediği yaşlı James Morse'un desteği ile geceyi atlatır. Masalda geçen balo, bu sahte üzerinden filme aktarılmıştır.

Güç İş Yerine Getirme: Ertesi gün tekrar alışverişe çıkması gerekmektedir. Bir gün önce olanları anlatınca Edward Vivian'ı alışverişe götürür. Alışveriş bitiminde Vivian yeni kıyafetler içerisinde, tam bir hanımefendiye

dönüşmüş olarak bir gün önce kovulduğu mağazaya girer ve tezgahtar kadınlar kendisini tanıyamaz. Bu sahne masalda kız kardeşlerinin Cinderella'yı görüp tanıyamadıkları ve kıskandıkları bölümün uyarlaması konumundadır.

DÖVÜŞ: Kimliğini Gizleyerek Gelme: Edward ile gittikleri polo yarışı sırasında kadınlar zengin ve gözde bekar Edward için Vivian ile söz dalaşına girerler. Daha sonra Edward'ın, avukatı Stuckey'e Vivian'ın bir fahişe olduğunu anlatması ile Stuckey de Vivian'ı aşağılar ve her fırsatta çifte saldırıya başlar.

GİDİŞ: Çatışma: Edward ile Vivian Stuckey'nin davranışları ve Edward'ın tepkisizliği nedeniyle kavga ederler ve Vivian eşyalarını alıp gitmeye çalışır. Edward Vivian'ı durdurur ve odaya geri götürür.

Tanınma ve Büyülü Nesnenin Alınması: Edward Vivian'ı operaya götürecektir. Vivian hazırlandığında Edward ona çok değerli bir kolye getirir ve boynuna takar. Otelden ayrılırken herkes hayranlıkla Edward ve Vivian'ı izler. Özel uçakla San Fransisco'ya uçarlar. Otelden çıkışları ve aralarında yaşanan duygusal anlar, Cinderella'daki balo gecesini anımsatmaktadır.

Bilgi Değiştirme: Hem Vivian hem de Edward beraber geçirdikleri bu 1 hafta boyunca değişmeye başlamışlardır. Birbirlerinden etkilenecek karakterlerini birbirlerine uydurmaya başladıkları birçok kez (Edward'ın ayakkabılarını çıkarıp çimlerde yürümeye başlaması, Vivian'ın operayı sevmesi) vurgulanmıştır. Bu değişimlerin en önemlisi Edward'ın artık şirketleri alıp bölerek satmak yerine şirketlere yardım etmeye karar vermesidir. Bu da saldırgan karakter olan avukatı Stuckey'nin Vivian'a saldırmasına sebep olur.

Kötülük ve Cezalandırma: Stuckey, Vivian'ın gitme hazırlığı içerisinde olduğu sırada otel odasına gelir, Edward henüz dönmemiştir ve Edward'ın yerine geçmeye çalışır. Edward ile Stuckey kavga ederler. Sonunda Stuckey Edward'dan yediği dayak ile odadan atılır.

DÖNÜŞ: Geri Dönüş: Vivian eve dönmek için hazırlanır. Otel müdürü onu limuzin ile evine gönderir; bu da perinin yaptığı balkabağından arabaya gönderme niteliğindedir.

Yardım ve Ortaya Çıkarma: Edward otelden ayrılırken otel müdürü Edward'a Vivian'ı önceki akşam limuzin ile eve gönderdiğini söyler. Bu da "Cinderella" masalındaki cam ayakkabı yerine geçmektedir. Böylece Edward Vivian'ı nerede bulacağını öğrenmiştir.

TEKRAR TANINMA: Evlenme ve Zafer: Edward bir elinde kırmızı güller bir elinde şemsiye ile beyaz bir limuzinde opera müziği eşliğinde Vivian'ın kapısına dayanır. Şemsiye kılıcı, beyaz limuzin ise beyaz atı temsil etmektedir.

Vivian Edward'ı görünce saçlarını açar ve pencereden dışarı çıkar, Edward ise şemsiyesini kullanarak merdiveni çeker ve yangın merdivenlerinden yukarı tırmanır. Bu kısım başka bir masala Rapunzel'e gönderme yapmaktadır¹⁰.

4.1. Karakterlerin Eylem Alanları:

Propp'a göre eylem alanları; kötü adamın eylem alanı, başışçının eylem alanı, yardımcının eylem alanı; prensesin eylem alanı, gönderenin eylem alanı, kahramanın eylem alanı, sahte kahramanın eylem alanı olarak bilinmektedir. "*Pretty Woman*" (1990) filminde karakterlerin eylem alanlarından yalnızca 6 tanesi geçerli olmaktadır. Sahte kahraman bulunmadığından onun eylem alanı filmde yer almamaktadır. Masalda ise Cinderella'nın yerine geçmeye çalışan büyük kız kardeşi sahte kahraman konumundadır. Adı geçen filmde yer alan, önceki bölümde değindiğimiz işlevleri gerçekleştiren karakterlerin eylem alanları aşağıda yer almaktadır.

1. Kötü Adamın Eylem Alanı:

Phillip Stuckey: Edward'ın yalnızca iş yaşamına değil özel yaşamına da karışmaktadır. Kendisi de "Cinderella" masalındaki üvey anne ve kız kardeşler gibi sosyetenin içinde zengin insanların arasında olmak istemesi ile Hollywood'da düzenlenen parti, polo yarışı ve Edward'ın ofisi eylem alanları olarak görülmektedir.

İki Tezgahtar Kadın: Cinderella masalındaki üvey kız kardeşlerle özdeşleştirilebileceğimiz tezgahtar kadınların eylem alanı da üvey kız kardeşler gibi kendi haneleri yani mağazalarıdır.

Polo Yarışındaki Kadınlar: Polo yarışındaki kadınlar da Stuckey gibi sosyetenin içindeki alanlarda göze çarpmaktadır.

2. Başışçının Eylem Alanı:

Otel Müdürü Thompson: Cinderella masalındaki gibi sadece ortaya çıktığı ve hizmet verdiği alanla yani otelle sınırlıdır.

3. Yardımcının Eylem Alanı:

Tezgahtar Bridget: Eylem alanı; fareler, atlar, kuşlar gibi kendi hanesi yani mağazasıdır.

¹⁰ Rapunzel: Bir kulede kilitli olan prensine kavuşmak için uzun saçlarını kuleden sarkıtan bir prensistir. Prens uzun saçlara tutunarak kuleye tırmanmakta ve prensese kavuşmaktadır.

James Morse: Asil ve zengin karakterinin dışındaki en önemli özelliği olan mütevazılığı ile restaurant, polo yarışı ve büro ile sınırlı bir eylem alanı vardır. Örnek alınması gereken doğru kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Prensesin Eylem Alanı: Vivian Ward: Önce Hollywood Bulvarı olarak gösterilen eylem alanı, tıpkı Cinderella gibi masalın ana karakteri olması nedeniyle filmdeki büro dışındaki tüm alanları otel, restaurant, mağazalar, polo yarışı, opera, vb. kapsamaktadır.

5. Gönderenin Eylem Alanı: Kit De Luca: Genellikle Hollywood Bulvarı'nı ve bulvardaki evini kapsıyor olsa da, bir kez otelde de görülmektedir.

6. Kahramanın Eylem Alanı: Edward Lewis: Filmdeki tüm eylem alanlarını kapsamaktadır.

5. SONUÇ VE YORUMLAR

“Cinderella” masalı da diğer tüm masallar gibi; kaynağını gerçek yaşamda bulmaktadır. Masalların ve masal karakterlerinin birer gösterge olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Gösteren ve gösterilenin çözümlemesi yapıldığında çıkan sonuç gerçek yaşamda karşılığını bulmakta ve kimi zaman olanı, kimi zaman da olması gerekeni gözler önüne sermektedir. “*Pretty Woman*” (1990) filmi de aynı şekilde kaynağını gerçek yaşamdan almaktadır.

“Cinderella” masalı ile “*Pretty Woman*” (1990) filmi arasında metinlerarasılık ilişkisi bulunmaktadır. Zıtlıklar üzerinden kurulan bu ilişki ile film boyunca masala göndermeler yapılmıştır. Bu bağlamda filmin masaldan bağımsız çözümlenmesi mümkün değildir. Tüm sahneler ve karakterler zıtlık ve çapraz göndermeler ile metinleri birbirine bağlı kılmaktadır.

“Cinderella” masalındaki Kulkedisi masum bir genç kızken; “*Pretty Woman*” (1990) filmde Vivian bir hayat kadını olarak betimlenmiştir. Kulkedisi annesi ve kız kardeşleri tarafından aşağılanma ve ruhsal şiddet altında ezilmektedir, “*Pretty Woman*” (1990)’da yer alan Vivien karakteri ise masalın günümüz toplumuna uyarlanması sırasında toplum tarafından aşağılanma ve ruhsal şiddet gören bir meslek seçilerek aynı düzleme indirgenmiştir. Genel tutum ve yargılar ele alındığında bir hayat kadını, namuslu ve zengin bir yaşamı hak etmemektedir. Cinderella ise aslında zengin bir babadan doğmuş, namuslu ama haksızlığa uğramış bir kadındır; o halde bir hayat kadını nasıl Cinderella ile özdeşleştirilip izleyen gözünde bir prensese dönüştürülmüştür? Cevap göstergelerin doğru ve yerinde kullanımında gizlidir. Bir hayat kadınının masumluluğu; ona yapılan tavır ve davranışların haksızlığı ile pekiştirilmiş, izleyicinin filmin başkahramanı olarak kurgulanan fahişe ile özdeşleşmesi sağlanmıştır. Böylelikle izleyici fahişe ile özdeşleşerek onun genel geçer yargılardaki “kötü kadın” özelliklerini temizlemiş, kötü karakter-

lerin sözsüz toplum kurallarında para ve asalet üzerinden sağladığı üstünlük bertaraf edilmiştir.

Masal yapılan bir kötülükle başlarken filmde kötü giden bir yaşamın bir anda iyi anlamda değişmesi üzerinden başlamaktadır. Masalda Külkedisi kendisinde olan eksikliği yani daha önce kendisine ait olan mülkü ve hayatı geri almaya çabalarken, Vivien daha önce kendisinde olmayan bir para ve hayata dahil olmaktadır. Zıtlıklar üzerinden ilerleyen iki metinde aynı çatışmalar eşliğinde zıtlıklar üzerinden ilerlemekte, yardımcı ve engelleyici karakterlerin adları ya da statüleri ölçüsünde değişim olmasına rağmen bu durum masal ve filmin aynı düzlemde ilerleyip sonuca ulaşmasını engellememektedir. Masalda geçen peri vaftiz anne filmde erkek otel müdürüne dönüşmüştür ancak sonucunda Cinderella ya da Vivien’da yaşanan değişimde bir bozulma yaratmamıştır. Cinderella’nın balosu 12’de bitmek üzere 6 ya da 7 saatlik bir zamanı kapsarken filmde bu süre 6-7 günlük bir zamana dönüşmektedir. Masalın filme uyarlanması sırasında balo neredeyse tüm filmi kapsayacak şekilde oturtulmuş, diğer işlevler bunun etrafında geliştirilmiştir.

Masalın sonunda beyaz atla gelerek Cinderella’yı kurtaran prensin yerini filmde beyaz limuzinle evin önüne gelen Edward almıştır. Edward’ın engeli filmde statüler arası uçurumken masalda prensin engeli Cinderella’nın kaybolmuş olmasıdır. Masal ile filmde var olan farklardan biri de prensin masalın ortasında balo sırasında ortaya çıkarken, Edward’ın filmde bir balodan ayrıldıktan sonra Vivien’la tanışmasıdır.

“Cinderella” masalı incelendiğinde 31 işlevin 21’inin kullanıldığı, 7 eylem kahramanından ise 6’sının masalda yer aldığı görülmüştür. Masalda 7 eylem alanının ve 31 işlevin tamamının yer aldığı görülmektedir. Masalın film ve günümüze uyarlanması sırasında bu karakter ve birkaç işlev ortadan kalkmıştır. Masalın sinemaya uyarlanması sırasında işle ya da eylem alanı eksilmesi söz konusu olmazken, günümüz modern toplumuna göre uyarlanması sırasında bu eksilmenin yaşandığı görülmektedir. Bu çalışma ile Propp’un çözümlene yönteminin tüm masallara ve kaynağını masallardan alan tüm filmlere uygulanabilir nitelikte olduğu bir kez daha ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Kıran, Zeynel, Ayşe Eziler Kıran. *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Parsa, Seyide ve Alev Fatoş, *Göstergebilim Çözümleri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2002.
- Propp, Vladimir. *Masalın Biçimbilimi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2011.
- Rifat, Mehmet, *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları*. Cilt I, İstanbul: Yapı-Kredi, 2005.
- Schneider, Steven Jay, *Ölmeden Önce Görmeniz Gereken 1001 Film*. Caretta: İstanbul, 2005.
- Yengin, Deniz. *Yüzüklerin Efendisi Üçlemesinin Filmsel Anlatı Çözümlemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Yılmaz, Ebru Burcu. "Geceye Söylenen Masallar: Fantastik Anlatılarda Gerçeküstünün İşlevi". *Turkish Studies (1315-1328)*. Cilt 6, Sayı:3, Yaz 2011.
- Ana Britannica, Cilt 26, Ana Yayıncılık, İstanbul, 4. Basım, 1993.
- Meydan Larousse, Cilt 7, İstanbul: Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti., 1972.
- Meydan Larousse, Cilt 10, İstanbul: Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti., 1972.